

חג השבועות

הליכות עולם לוי

(חבקוק ג' ו')

לעילוי נשמת ר' יהודה לוי ז"ל

זמן ר"ת	צאת חנוך	חלקת נרות	לוח אור החיים
21:14	20:18	20:18	י-ם
21:11	20:16	20:16	ת"א
21:15	20:19	20:19	חיפה
21:11	20:16	20:16	ב"ש

חונן הדעת

לעצמך, ובכך הכל נכון, וזו הדעה האמיתית שניתנה לנו על ידי התורה הקדושה.

ולכן התורה נקראה דעת, וכמו שאמרו רבותינו (סוטה מ"ט). אין דעת אלא תורה, שנאמר נִדְמָו עִמִּי מִקְלֵי הַדַּעַת. [הוא פסוק בספר הושע (ד' ו')]. ועיקר הלימוד הוא מהמשך הפסוק פִּי אֶתָּה הַדַּעַת מֵאֶסְתָּה, וכן נמשך תּוֹרַת אֱלֹהֶיךָ, וכן גורס בספר מגילת אסתר (אות רמ"ט), ע"ש]. ועיקר הדעה באה לידי ביטוי על ידי הדבור [ולכן בפיוט של האדרת והאמונה אנו אומרים הדעה והדבור לחי עולמים, לא רק מפני ששניהם באות ד', אלא מפני ששניהם מאותו הענין]. ומפני זה אין דבור לבהמות וחיות, שאין בהם דעת, ובאמת על מה ידברו על אוכל ותאוות, ובעוונות כיום על זה מדברים בני אדם, שלוקחים את הכח העצום שנתנה התורה הוא הדבור, ומשתמשים בו לדברים בטלים, שעליהם אמר שלמה (קהלת א' ח') פֶּל הַדְּבָרִים יִגְעִים לֹא יוֹכֵל אִישׁ לְדַבֵּר, וכמו שפירש רש"י: אם מחליף הוא עסק התורה לדבר בדברים בטלים הרי הם יגעים ולא יוכל להשיג את כולם. וזהו ההבדל המהותי שבין ישראל לאומות, שהם עוסקים בדברי בטלים כחיות ובהמות, ואנו עוסקים בדברי תורה. [שאע"פ שכולנו מסוג אדם מדבר, אבל יש הבדל בין דבור לדבור].

והנה בעצם זהו כל ענינו יש יום חג השבועות, שהרי קודם שניתנה תורה, מה היה מבדיל בינינו לבין האומות, הגוף שלנו ושלם שווה, כולם אוכלים כולם שותים כולם ישנים כולם פרים ורבים, א"כ מה ההבדל בינינו לבין האומות, לא היה שום הבדל, ההבדל ניתן במתן תורה, ביום בו קיבלנו את התורה בה קיבלנו את מטרת החיים, הפכו כל מעשינו הגשמיים השווים בחיצוניותם למעשי האומות לקבל צורה ופנימיות אחרת, אמנם אנו אוכלים כמותם אבל כלל ועיקר איננו שווים באכילתנו, שכן בעוד שאצלם האכילה היא חלק מתכלית והנאות החיים, אכילתנו היא לצורך מטרה נעלית ומרוממת, שיהיה כח לגוף לעבודת הבורא יתברך, לעבודת בורא העולם, מה שלא עשה כן לכל גוי, שלהם יש חיים סתמיים ללא תכלית ומטרה, פשוט חי כי כך קרה שהוא נולד, וימות כאשר יקרה סיבת מיתתו, ולדעתו אם הוא בא או לא בא לעולם אינו מוסיף וגורע דבר בעולם. וזו כונת רב יוסף (פסחים ס"ח:): שאלמלא יום חג השבועות שגרם לי ללמוד תורה ולעלות ולהתרומם מכל הבריות, כמה יוסף ישנם בשוק, כמה יוסף מסתובבים בשוק ללא תכלית ומטרה וצורך גבוה, סתם להעביר את החיים, אבל אני יוסף היהודי כל מעשי לצורך ה', עלי מוטלת עבודת המלך שלשמה נבראתי, ואני עוסק בתורה ומקיים מצוותיה. ולכן היה לומד את כל התורה כל שלושים יום והיה אומר שמחי נפשי שבשבילך ולצורךך קראתי ושנית, וזהו אתה חוננתנו להבדיל בין קודש לחול, ובין אור לחושך ובין ישראל לעמים, שעל ידי התורה הובדלנו לא רק במעשים אלא בדעות המלוות את המעשים שלנו, ולכן דוקא רב יוסף הוא זה שאמר שהבדלה נקבעה בחונן הדעת שאם אין דעת היא תורה הבדלה מנין. נמצא שביום הזה קיבלנו את התכלית שזה הכל, והיא הדעת היא התורה שנותנת לאדם דעת להבדיל ולידע בין הטמא לטהור וכו', וכך אמרו רבותינו (גדרים מ"א). דעת קנית מה חסרת דעת חסרת מה קנית, יהי רצון שנצל את דבורנו לדברי תורה, ובכך תושלם דעתנו, וכאור חזון יהיה דבורנו בדעת ובהשכל.

השנה יחול חג השבועות במוצאי שבת, ויש לנו סדר מיוחד בקידוש של יו"ט שחל במוצאי שבת, יין, קדוש, נר הבדלה, זמן, ובקיצור יקנה"י, נמצא שאנחנו משתפים את הקדוש על ההבדלה ביחד, ויש בזה סימן מיוחד לחג השבועות שבו על ידי התורה הקדושה מצד אחד נתקדשנו ונתעלינו מכל המעשים, ומצד שני גם הובדלנו מכל העמים במעשי המצוות. והוא רמוז במה שאמרו רבותינו (שבת פ"ט). שחמישה שמות נקראו למדבר סיני, האחד מדבר סיני ונקרא כן מפני שירדה שנאה לגוים, אך גם נקרא מדבר צין מפני שנצטוו ישראל עליו, וגם מדבר קדש מפני שנתקדשו ישראל עליו, והרי לנו קדושה והבדלה.

ובהיות שאנו עסוקים בחג השבועות, בו נהיינו לעם מיוחד מכל העמים צריכים אנו לבאר מה היא ההבדלה מן העמים שירדה לנו מהר סיני, והנה כידוע בכל מוצאי שבת אנו אומרים הבדלה בחונן הדעת, והיינו תוספת מיוחדת שמוסיפים בברכה הראשונה מהאמצעיות, והיא פותחת במילים: אֶתָּה חוֹנֵנֵנו ה' אֱלֹהֵינוּ מִדַּע וְשִׁפְלִי, אֶתָּה אֲמַרְתָּ לְהַבְדִּיל בֵּין קֹדֶשׁ לְחַל וּבֵין אֹר לְחֹשֶׁךְ וּבֵין יִשְׂרָאֵל לְעַמִּים וכו', והנה אמרו רבותינו (ברכות ל"ג). מפני מה אומרים הבדלה בברכת חונן הדעת, אמר רב יוסף מתוך שהיא חכמה קבעה בברכת חכמה, ופירש רש"י: החכם יודע להבדיל בין קדש לחול ובין טמא לטהור. וכעין זה כתבו בירושלמי (פ"ה סוף הלכה ב') אם אין דעה הבדלה מנין. והיינו שאם לא תהיה לו לאדם דעת מנין יוכל להבחין בין ישראל לגוים, ובין קודש לחול.

והנה אנו מברכים ברכה זו דוקא במוצאי שבת, שאז היא נצרכת לאדם להבדיל בין קודש לחול, וביאור הענין, שקודם חטא אדם הראשון היה האדם כולו טוב ואילו הרע היה חוץ ממנו, והרע הטוב לכל אחד היה את תחומו ולא נכנס זה בגבולו של זה, אולם על ידי חטאו של האדם נכנס הרע בתוכו ובתוך הבריאה כולה, וגרם לערב טוב ברע ורע בטוב, וכבר צריך להבחין ולהבדיל בין הרע לטוב, ובין הקודש לחול. שאמנם כל הבריות שאופים לעשות טוב ולהתרחק מן הרע, אך לכל אחד ישנן הגדרות שונות לטוב ולרע, ולדוגמה האחד סובר שהטוב הוא לדאוג לעצמו, והרע הוא לדאוג לאחרים, ויש אחר שסובר להיפך שלדאוג לזולת הוא הטוב, ולדאוג לעצמך זה רע. וכן בכל הענינים כולם הדעות מעורבות מטוב ומרע, ואין מי שיכול לעמוד על האמת מהו טוב ומהו רע.

ואולם כל זה היה עד למתן תורתנו הקדושה, אך במתן תורה, התורה הבדילה לנו בין הטוב לרע, ופירשה לנו בדיוק מהו טוב ומהו רע, והיא בבחינת הדעת המבדיל בין הטוב לרע, ולמשל בדוגמה שהבאנו התורה הקדושה דהיינו החכמה האלוקית, אומרת ששניהם נכונים ושניהם לא נכונים, שלא לדאוג לאחרים בודאי זהו רע, אך גם לא לדאוג לעצמו זהו רע, ומאידך גם לדאוג לאחרים יכול להיות רע, על ידי שאדם מכוין לטובת עצמו, שיכבדו אותו ויפרסמו אותו בתקשורת, או שעל ידי זה יקנה לו שם טוב וירמה את הבריות שיסמכו על שמו, ועוד כהנה רבות רעות. וכן לדאוג לעצמו יכול להיות טוב מאוד, שהאדם צריך ומחויב לשמור על עצמו, ועל בריאותו וכמו כן על רוחניותו, אדם שמוותר על רוחניותו למען הזולת, אינו טוב כלל ועיקר, שאין אומרים לו לאדם חטוא כדי שיזכה בחיורך. וא"כ איך יתכנו שניהם, אבל הענין הוא שלכל דבר יש את ההמך הנכון והמתאים, מתי אתה מחויב לדאוג לאחרים ומתי

טעון גניזה | נא לא לקרוא בשעת התפילה וקריאת התורה!

לעילוי נשמת המנוח היקר יוסף קריטי בן טראנג'ה ציונה ז"ל, נלב"ע י"א סיון, תנצב"ה.

הליכות והלכות

אל תיקרי הליכות אלא הלכות (נידה ע"ג.)

הליכות לחג השבועות

עלות השחר, אבל מהלשון "מעט קודם" נראה שזה רבע שעה עשרים דקות, וא"כ השנה שעלות השחר בסביבות השעה 04:01 (באופק ירושלים וחיפה), 04:07 (באופק ת"א ובאר שבע), לכן ילכו למקוה כבר בשעה 03:45, וגם מי שאינו מבין בכונות יכוין כונה אחת פשוטה לקבל על ידי טבילה זו את הכתר העליון]. וכיון שהטבילה נעשית בבית המרחץ לכל הדעות צריך לטבול במים קרים ולא במים חמים (כמבואר בשו"ע סי' תק"א סעי' ב'). וישנם המקילים בטבילה שנעשית לשם מצוה ולא לשם רחצה, לטבול במים פושרים או חמים, ואינו פשוט כלל לגברים לסמוך על זה. [ומי שאינו יכול לטבול במקוה טהרה מכל סיבה שהיא, ירחוץ ידיו ארבעים פעם כסדר האמור בבא"ח (נצבים ג), וכעין זה כתב במועד לכל חי (סי' ח' אות כ"ה) לגבי ליל שבועות שאם פוחד שהמקוה יזיק לו יעשה טבילת ידים, ע"ש]. ובלכתו למקוה לא יתבטל מתורה ויאמר פרקי תהלים השגורים על לשונו, או שיאמר "פתח אליהו", וגם יכול לשורר שירי קודש ובפרט פיוט בר יוחאי שכולו קודש וסודות התורה, ובדואי נחשב לו כאילו עוסק בתורה.

ד. גם ביום שבועות כדאי מאוד להתפלל בניץ החמה ולא קודם לכן, אולם אם הציבור עייפים מן הלימוד ונרדמים במהלך התפילה ובקריאת התורה, עדיף יותר שיתפללו מזמן עלות השחר ולא ימתינו להניץ החמה, שבשעת הדחק כזו יכולים להתפלל אף לכתחילה מעלות השחר.

ה. בעת קריאת התורה יזהר להיות רעני, שלפחות ביום מתן תורה לא יראה זלזול בתורה וירדם בעת קריאתה, וסגולה נפלאה לרפואה נאמרה בקריאה זו, ואם צריך לכך יעמוד בעת קריאת התורה ובלבד שלא יישן, ואפילו לנהוגים שלא לעמוד בעת קריאת עשרת הדברות, אם עומד קודם לכן מותר.

ו. נהגו לאכול בשבועות מאכלי חלב, ולפי רוב הטעמים שנתבארו למנהג זה, עיקר אכילת החלב בבוקר אחר שכבר קיבלנו את התורה ולא בלילה. והנכון להנהיג שבבוקר אחר התפילה יקדשו ויאכלו מאכלי חלב לקיים מנהגם של ישראל, ואם יאכלם עם פת טוב יותר, ואחר שינוחו יעשו סעודת יו"ט במאכלים בשריים, ובכך מקיים המנהג וגם אינו מבטל שמחת יו"ט שאינה אלא בבשר ולא בחלב.

ז. יעסוק בתורה ביום מתן תורה בכל כוחו ויכולתו, והוא סימן טוב להצלחה בעסק התורה לכל השנה כולה, ומה טוב אם יוכל לחדש חידושים ביום זה, בין בדרשות התורה ובין בש"ס ובפוסקים.

ח. לימוד התהלים ביום השבועות, הוא צורך גדול, שבו נפטר דוד המלך ע"ה, ויעלה לרצון יותר, ולכן כל אחד ילמוד התהלים כולו ביום השבועות, ויזהר לדלג לשון מחילה וסליחה של עונות ופשעים האמור בבקשות המתוקנים לאומרים קודם תהלים ואחר תהלים, כי יום טוב הוא. (מועד לכל חי אות ל"א, בא"ח במדבר אות ו'). ונכון ללמוד ביום ראשון בדברי הימים א סימן כח וסימן כט, שדבר בעתו מה טוב. (בא"ח שם).

א. כתב רבנו האר"י (שער הכוונות, דרוש לחג השבועות): צריך האדם שלא לישן בליל שבועות כלל, ולהיות כל הלילה נעורים ועוסקים בתורה, כנזכר באורך בהקדמת ספר הזוהר בפרשת בראשית ובפרשת אמור. ודע כי כל מי שלא ישן בלילה הזה כלל אפילו רגע אחד, ויהיה עוסק בתורה כל הלילה, מובטח לו שישלם שנתו ולא יארע לו שום נזק בשנה ההיא וכמו שכתב הרשב"י בהקדמת בראשית, ולא עוד אלא שהוראת חי האדם בשנה ההיא תלויה בענין זה, כי אם לא ישן כלל ודאי שלא ימות בשנה ההיא ודי בזה. ולכן פשט המנהג הזה בישראל לעסוק בתורה כל ליל חג השבועות.

עכ"ל. [ונשאלתי בלשון רבנו האר"י אם כוננת שישלם אותה שנה דוקא דהיינו עד ראש השנה, או שמובטח לו שנה שלימה של חיים, ובעיני פשוט שכונת רבנו האר"י שה' יתן לו עוד שנת חיים תמימה, ונראה לי שאפשר ללמוד זאת גם ממהבטחה השניה שלא יארע לו שום נזק בשנה ההיא, ולשון זו מורה יותר על הבטחת שנה חדשה, וכיון שכתב רבנו האר"י ביחד כוננת שוה, שגם לענין החיים יזכה לשנת חיים תמימה מיום שבועות ועד יום שבועות שיבא עלינו לשלום. ואולם מלשון הזוהר (ח"א דף ט ע"א) דָּקַל מָאָן דְּאִשְׁתַּמַּף בְּהָאֵי בְּהָאֵי לִילָאֵי יְהָא נְטִיר עֵילָא וְתָאָא פִל הֵיא שְׁתָּא וְפִיק שְׁתָּא בְּשָׁלֵם, ממה שכתב ופיק מוכח שמדובר על צאת השנה, דהיינו סופה, ודרך אגב נמצינו למדים שלענין נטירותא דהיינו שמירה נאמר כל ההיא שתא, ומוכח שמדובר על שנה שלימה משבועות, ולענין חיים נאמר ופיק דהיינו עד סוף השנה, וא"כ צריך לומר שגם בדברי האר"י ישנו חילוק בין הבטחת החיים להבטחה שלא ינזק. וצ"ע]. וישנם אנשים החושבים שהעיקר להשאיר ער בלילה, ואין זה נכון שהעיקר הוא לעסוק בתורה, ומי שנשאיר ער ומתבטל עדיף שישן, ולכן יעמוד אדם בכל עוז לבל ידבר ויעביר את הלילה הקדוש הזה בדברי סרק, רק בעסק התורה. [וכמובן שיכול לשתות כפי הצורך שאין הקב"ה בא בטרוניה עם בריותיו, אולם לא יבטל עצמו באכילה, ואע"פ שקשה לומר שאכילה אסורה בלילה הזה שסוף כל סוף זה יו"ט, מ"מ בדואי שהוא מפסיד את המעלה הגדולה שלא להפסיק רגע בלילה מלימוד התורה, שאכילה אינה כל כך נצרכת מה גם שהוא אחר אכילת סעודת יו"ט, ובפרט השנה שהוא אחר ג' סעודות שבת, ורק אם הרעב ממש מציק לו, לכל היותר יטעם משהו להפיג רעבונו ומיד יחזור ללימודו, אבל לא יאכל בכדי להעביר את הלילה].

ב. קודם חצות ליל שבועות ישתדלו לומר כל סדר קריאת שמע שעל המיטה, ולא יברכו ברכת המפיל בשם ומלכות ולא יאמרו וידוי. ואחר חצות ישנם המברכים כל ברכות השחר חוץ מברכות התורה שאותם מברכים אחר עלות השחר. ויש המברכים את כל ברכות השחר רק אחר עלות השחר.

ג. ובהגיע אשמורת הבוקר מעט קודם עלות השחר בעת שמשחירין פני הרקיע במזרח אשר אז נקרא אילת השחר כנודע, אז צריך שתטבול במקוה ותכוין אל המקוה העליון שהוא כתר עליון דז"א הנמשך לו בלילה הזה, והוא נקרא שער החמשים, ועליו נאמר וזרקתי עליכם מים טהורים כו', ועל ידי כך אנו מקבלים תוספת קדושה מבחינת הכתר הזה. (שער הכוונות דרוש חג השבועות). [ואמנם רבנו האר"י לא פירש כמה זמן קודם